

klavirskih skladb, pa tudi v varijacijah »Weinen klagen« je pokazala precejšnjo stopnjo dobrega igranja. Njen nastop se je odlikoval po dobrem programu. Igrala je poleg omenjenega še Chopinovo sonato v B-molu. — G. Lovšetova je zapela troje prvič izvajanih solonapevov slovenskih komponistov (Kogoj, Lajovic, Škerjanc) in več koloraturnih stvari. Pevka je v svojem petju pokazala, da ima po naravi dopadaje nad lahkotnimi in igravimi stvarmi. Vendar si tudi glede izraza marsikaj upa. — Na Primorskem koncertu je zapela gđ. Cirila Medvedova nekaj pesmi iz ruske literature (Mussorgsky, Čajkovski, Arensky). Dalje so ruski pevci Šeljko, Merjašec, Rozova zapeli kup ruskih pesmi in opernih odlomkov. Vsi so zelo muzikalni. Baritonist Šeljko v poje včasih naravnost briljantno. — Od drugih solistov so nekateri nastopili pri raznih prireditvah (Thierry, Zikova, Levar, Drvota), drugi so ostali nezaposlovani.

Kdor se za koncerte v Ljubljani zanima, je moral opaziti, da se vrše povečini le ob ponedeljkih. To pa zato, ker imajo člani gledališča neljube zapreke od strani opernega ravnatelja, če hočejo nastopiti kateri drug dan. To je ena stvar, ki ovira javno koncertno življenje. Druga je že omenjeno pomanjkanje koncertnih dvoran. Poštno in brzojavno ravnanje noče nič slišati o tem, da bi izpraznilo koncertno dvorano v Filharmoniji. Tretja ovira je takozvani »veselični davek«. Vse bi bilo v redu, če bi veselični davek bil le davek na veselice, zabave itd. Toda v ministrstvu v Belem gradu si pod veselico predstavljajo tudi koncert, razstavo, da, celo predavanja in podobne stvari.

Cara Negri, ki je tri večere plesala v Narodnem domu, je mimično-dramatičen talent, z elementi ritmične gimnastike operira bolj po malem. Vendar pri nepopolnem odru in pomanjkljivi razsvetljavi verjamem, da ni mogla pokazati, kaj zna. — Plesni večer, ki sta ga dala Vlček-Wisjakova, je podal glede ritmične gimnastike nekaj več. Vlček je eden tistih, ki ga stvar res zanima, in se vedno še tudi uči. Precej karakteristično je bil proizvajan tudi slovenski ples, dasi smo pri poslušanju morali zatisniti eno uho. Takih večerov, ki bi kazali napredek, bi nam bilo treba več.

Marij Kogoj.

Kritika, stvarnost in osebnost.

»Po mojih mislih vredimo tako pri nas,
Da čigar glasi po oslovski ne donijo,
Ga ne sprejmemo na Parnas.«

J. A. Krylov.

Od dobre kritike se ne sme pričakovati nič več in nič manj, kot da je resnična, to se pravi, da more ostati trajno ista. Kdor misli, da mora kritika biti poučna, da mora pokazati, kako naj se umetnine delajo ali popravljajo, da bi postale dobre, in kakšno naj bi natančno bilo prednašanje, da bi odgovarjalo umetnini, pač ne ve, da je to stvar šole, ne pa stvar kritike. Kritika ima le po pravici povedati, kakšna je umetnina ali kakšne značilne lastnosti je imelo na sebi prednašanje, ne pa, kakšna naj bi umetnina bila in kakšno prednašanje da bo umetniško. To razmotrivanje že po svoji naturi ne spada v obseg kritike, dasi izpopolnjuje natančno razumevanje tega, kar

kritika trdi. Kritika pojave le analizira in skuša tako priti do njih prednosti in nedostatkov. Kritika je krivična, če imenuje slabo nekaj, kar ima več prednosti nego nedostatkov. Ni pa napačna in krivična kritika, ki se bavi z nedostatkami; le neprijetna je. Vprašanju, ali naj bo kritika zahtevna ali malozahtevna in hitro pripravljena hvaliti, se kritik ne sme izogniti, če noče riskirati, da bi bila ali postala njegova misel nepravilna. So še večje stvari kot ljudje, in kritika naj gleda, da ne postane krivična. Umetnost ne obstoji zato, da kdo ob njej žanje svoje uspehe, da triumfira, nasprotno pa je človek zato, da po njem umetnost uspeva in triumfira.

Dokler je kritika vse vprek hvalila, se nikdo ni upal, javno obsoditi je. Zdaj pa je postala stvar že precej drugačna in nastane veliko ogorčenje, če se kdo drzne »kritizirati« naše »svete« ustanove. Pozabili so pomisliti, so li svete ali niso. V resnici namreč niso bile in niso svete, in tisti, ki so se upali nadnje, so očitno samo hoteli, da bi svete postale.

Zadnje čase smo veliko čuli v ti zvezi besedo »osebnost«. Nekdo sodelujočih v operi je doživel nepovoljno kritiko, ker je res nepovoljno pel; in namesto da bi prihodnjič ali sploh bolje pel, gre k uredništvu s pritožbo, da se mu krivica godi, ali ustavi kritika z zahtevo, da ne sme tako pisati. V opravičilo svojega postopanja pa so iznašli besedo: to je osebno. Pri zadnjem nastopu si koga hvalil, prihodnjič ga ne hvališ, niti ne grajaš, ala: To je osebno. Prvi nastop pohvališ z ozirom na to, ker je prvi in ker je nekaj na njem, drugega vzameš nekoliko bolj strogo, ker ni več prvi, ala: To je osebno. Dobre pevce vedno hvališ: To je oseben kult. Slabe interprete vedno grajaš: To je osebno nasprotstvo itd. itd. In razume se, da je vse, kar je osebno, nestvarno.

Recimo, da pišeš o prednašanju kake opere, torej o tem, kako je nekdo razumel in podal nje muziko. V tem slučaju si primoran govoriti o dotični osebi in to je že, če hočeš, osebno, ker pa pišeš kritiko sam, je stvar dvakrat osebna. Toda pustimo sofizme! Kritika ni nestvarna, če govoriš o osebi, ampak če bi, na primer, začel govoriti o umetnikovem privatnem življenju in bi s tem hotel napraviti vtis, da je slab umetnik. V takih slučajih pa je prav, da se kritiki stopi na prste. V tem edinem slučaju se z upravičenostjo govori o osebnosti; v drugih slučajih o njej govoriti, pa se pravi, podtikati kritiki nekaj, česar nima. Usoda kritike pa je pri nas pogosto ta-le: Poročlaš, poročlaš, dokler ne pride gotove vrste prireditev; kritika ne izgleda tako, kakor bi list rad. Zato je ne priobči, najde pa zato kak drug vzrok, n. pr. ker ni bila oddana zjutraj. Nato nehaš sodelovati pri dotičnem listu in pričneš pri drugem. En čas poročlaš, dokler ne pride prireditev, o kateri bi dotični list poročal na vsak način ugodno. K sreči poročila nihče natančno ne prebere in gre v tisk. Nastane razburjenje, list skuša vtis kritike omiliti, kritik pa zopet preneha sodelovati ali ne dobi prostora.

Iz tega je razvidno, da bi kritike pravzaprav moral pisati človek, ki ne pozna nobenega proizvajajočega, ki je vsem popolnoma tuj. Rad bi videl, kaj bi se zgodilo in kako dolgo bi ostal tuj!

Bilo bi mi preveč dolgčas, ukvarjati se še nadalje s horizontom tako mislečih, zato končam.

Marij Kogoj.